

OSZTÁLYVEZETŐI KONCEPCIÓ: FONETIKAI OSZTÁLY

(rövidített változat)

I. Az osztály tudományos tevékenysége (célok, összhang a hazai és a nemzetközi irányokkal)

A Fonetikai Osztály vezetésére vonatkozó terveimet a kutatási feladatok, a tudomány-szervezés, továbbá egyéb feladatok tekintetében foglalom össze. A beszéd kutatása több szempontú megközelítést igényel; felfogásomban a nyelvészeti aspektus a meghatározó, célom a korszerű szemléletű és elméleti háttérű fonetikai vizsgálatok, valamint fejlesztések irányítása. Tervezem új kutatási irányok elindítását. Utóbbiak (is) illeszkednek a nemzetközi szintéren is hangsúlyozottan kutatott témákhoz. Az igényes és korszerű kutatásokhoz nélkülözhetetlen pályázati munkát is tervezem, illetve támogatom munkatársaimat ebben.

A koncepcióm **fonetikai (alap)kutatásokat**, amelyek értelemszerűen kísérleti megközelítésűek, **alkalmazott kutatásokat** és **fejlesztéseket** tartalmaz. Az alapkutatásoknak három irányát jelölöm ki: a spontán beszéd akusztikai-fonetikai elemzése, az egyéni beszédjellemzők vizsgálata és a klinikai fonetikai kutatások.

(i) Folytatódik a **spontán beszéd** több szempontú vizsgálata, amelyen belül több új, eddig nem vizsgált kutatási területek megismerése a cél. Utóbbiak közé tartoznak a még nem vagy nem kellőképpen elemzett beszédhangok, hangkapcsolatok akusztikai-fonetikai jellemzőinek leírása, a fonológiai reprezentáció és a fonetikai realizáció összefüggéseinek meghatározása. A spontán közlések finomműködéseinek megismeréséhez hozzátartozik a beszédtervezés diszharmóniájából adódó jelenségeknek és az önellenőrzési folyamatoknak a vizsgálata.

(ii) Új kutatási irány elindítását tervezem az **egyéni beszédjellemzők** témakörében. Az elmúlt évtizedek fonetikai kutatásai főként a csoportszintű adatok integrálásával foglalkoztak, ezt az adatbázisok kínálta lehetőségek fokozták azzal, hogy mind nagyobb adatközlői létszám jelent meg a vizsgálatokban. A statisztikai vizsgálatok bevonásával mindez általános tendenciák megfogalmazásához vezetett. Mára a nemzetközi trendek, valamint a vonatkozó alkalmazott fonetikai kutatások igényei is afelé mutatnak, hogy – a nagy létszámú kutatások mellett – szükséges tekintetbe venni az egyénre jellemző beszédmintázatot. Tágabb nyelvészeti értelmezésben az egyéni nyelvhasználat, pontosabban az egyéni beszédhasználat kifejezést használjuk ennek az új iránynak a bevezetéséhez.

(iii) Tervezem a **klinikai fonetikai kutatások** folytatását. A cél a nem tipikus beszéd elemzése akusztikai-fonetikai szempontból.

A fentiekben leírt három terület munkálatai összefüggnek egymással, őrizni kívánom bennük a ladefogedi fonetikai szemléletet, amely a korszerű nyelvtudomány részeként definiálja magát, ugyanakkor minden kutatás nyitott és érzékeny a beszéd interdiszciplináris vizsgálatának naprakész kihívásaira.

Mára a **BEA adatbázis** jelentős tényező, jellemzőit, annotálását és méretét tekintve nemzetközileg is az egyik legelismertebb adatbázis, amely ingyenesen hozzáférhető. Tervezem a további fejlesztést új beszélők annotált beszédanyagával (jelenleg mintegy 400 adatközlő felvételei állnak rendelkezésre). Folytatni kívánom a TiniBEA elnevezésű adatbázis fejlesztését, ezzel biztosítva a 14–18 éves korosztály beszédének szisztematikus vizsgálatát. Új fejlesztés a magyar (L1) és az angol (L2) beszéd összevető elemzéséhez kialakítandó adatbázis, amely jelenleg 60 beszélő anyagát tartalmazza. Ahogy az eddigiekben is, az alapkutatásokra épülő alkalmazott vizsgálatok a beszédtechnológia területein, a beszélő személy felismerésében, valamint elsősorban a logopédiai alkalmazott kutatásokban jelennek meg. Szándékom ennek az arculatnak a támogatás és fenntartása.

Kutatásszervezési koncepció. Az osztály minden munkatársa valamennyi kutatási irányban, illetve bizonyos fókig a fejlesztésekben is részt vesz. Ez biztosítja azt, hogy a

kutatóknak széles rálátása legyen minden folyó vizsgálatra és alkalmazott módszertanra. A beszéd kutatás kisebb mértékben jelent individuális munkákat, mint a nyelvészet más területei. Számos vizsgálatban egynél több, olykor négy-öt fonetikus együttes munkája biztosíthatja a kívánt eredmény elérését. Mindez összefügg a beszéd mint kutatási tárgy összetett voltával, valamint a kísérletes kutatásokkal szemben támasztott sokféle (nemzetközileg meghatározott) elvárással. Ennélfogva céлом, hogy ösztönözsem a munkatársakat az egyéni kutatások mellett a közös kutatások végzésére minden olyan esetben, ahol ezt az adott téma nem nélkülözheti.

Úgy látom, hogy az osztályom munkatársainak eredményei mind hazai, mind nemzetközi szinten is jelentősek. Mindennek a fenntartását a továbbiakban is rendkívül fontosnak tartom, és a jövőben is törekszem a kollégák folyamatos publikálásának ösztönzésére, eredményeik bemutatásának segítésére hazai és nemzetközi fórumokon.

Tudományszervezési feladatok. Folyamatosan irányítom az osztály internetes megjelenésének karbantartását, fejlesztését, az open access kívánalmainak szem előtt tartását. Ennek egyik nyilvánvaló eredménye, hogy valamennyi fejlesztett adatbázisunk más kutatók számára is hozzáférhető legyen. Mind az osztályon belül, mind a szűkebb szakmai közösség tekintetében fontosnak tartom a folyamatos és autentikus információáramlás fenntartását. Ezt a célt (is) szolgálja egyrészt a *Beszéd kutatás* c. folyóiratunk évenkénti megjelentetése, másrészt a *Beszéd kutatás* konferenciák szervezése országos tudományos ülésként. Ösztönzőm továbbra is a hazai és a nemzetközi kutatási együttműködések. 2017-ben nemzetközi workshop szervezését fogjuk megvalósítani, amelynek munkálatai már elkezdődtek. Speciális szakmai feladatnak tekintem a Hegedűs-archívum és a Szalagkorpusz archiválási munkáinak folytatását, amelyeken jelenleg egy fiatal kutató dolgozik. Továbbra is tervezem a kiállításunk folyamatos fejlesztését, és a látogatási és a vezetési lehetőség biztosítását a nagyközönség számára is (magyar és idegen nyelven egyaránt).

II. Hozzájárulás a kutatás szervezeti és anyagi feltételeihez, pályázati tevékenység

A Fonetikai Osztály eddigi vezetésem során tevékenyen vett részt pályázatokban; ezt a továbbiakban is ösztönözni és segíteni kívánom. Évente biztosítom a *Beszéd kutatás* c. folyóiratunk előállítási költségeit pályázati részvétel alapján. Folytatni kívánom az ELTE Fonetikai Tanszékével és a BME-vel már évtizedek óta fennálló szakmai és pályázati kapcsolatokat, valamint a szakmai együttműködés folytatását a Nemzetbiztonsági Szakszolgálattal. Elősegítem újabb közös kutatások szervezését más kutatóhelyekkel.

III. Az osztály tudományos kommunikációja, hozzájárulás az Intézet tudományos munkájához

Belső szakmai kommunikációnkat évek óta példaszerűnek ítélem. Szakmai megbeszéléseink és specifikus önképzésünk rendszeres, a nem formális viták és egyeztetések szinte mindennaposak. Úgy vélem, hogy az intézet többi osztályával a kapcsolataink jók.

A Fonetikai Osztályon nem csak kitűnő szakmai, de igen jó emberi légkör is uralkodik. A munkaszervezés rugalmas és alkalmazkodó, egymás kutatásait folyamatosan segítjük, jól működik az egészséges kritika. A tervem e tekintetben egyszerű: az eddigiek folytatása.

Tisztelettel:

Gósy Mária DSc

Budapest, 2015. december 7.